

Жакыпбекова А.Ж.

магистрант

И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

aziza.jk@iCloud.com

Торогелдиева А.Э.

магистрант

Талас мамлекеттик университети

Талас ш.

torogeldieva52@mail.ru

Мамбетаитова А.Б.

магистрант

И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

aiperibakytbekovna@mail.ru

Канатбек кызы Н.

магистрант

И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

ОКУУЧУЛАРДЫН МАТЕМАТИКА БОЮНЧА ОКУУ ЖЕТИШКЕНДИКТЕРИН БААЛОО

Аннотация: Бул макалада окуучулардын математика боюнча окуу жетишкендиктерин баалоонун мааниси изилденип каралды. Педагогиканын көз карашынан алып караганда «окуу жетишкендиктери» түшүнүгү «окутуунун натыйжасы», «окуучулардын билимдери, билгичтиктери жана көндүмдөрү», «окуп үйрөнүүчүлүк» жана «сабаттуулук» түшүнүктөрү менен биргеликте колдонулат. Математика предметин окуп үйрөнүүдөгү окуучунун жетишкендиктери дагы окуучунун математика боюнча окуу жетишкендиктери болот. Окумуштуулардын изилдөөлөрүн талдоонун негизинде окуучулардын математикалык окуу жетишкендиктеринин маани-маңызы төмөнкүдөй аныктала тургандыгы такталды: окуучулардын математикалык окуу жетишкендиктери – бул окуучунун математика предметин окуп үйрөнүүнүн натыйжасында өздөштүргөн социалдык-практикалык жана турмуштук кырдаалдарда колдонууга даяр болгон математикалык билимдери, билгичтиктери, математикалык түшүнүктөрү жана математиканы турмушта колдонууга карата топтогон тажрыйбалары, жөндөмдүүлүктөрү, инсандык сапаттары.

Баалоо ишмердүүлүгү – окуучуларды курчап турган дүйнөнү таанып билүүгө, аны менен ишенимдүү жана пайдалуу байланыш түзүүгө мүмкүндүк берет. Мугалимдин баалоочу ишмердүүлүгү – бул окуучунун окуу жетишкендиктерин баалоого багытталуу менен алардын билими, билгичтиги, көндүмү, таанып билүү өзгөчөлүктөрү жана жөндөмдүүлүктөрү, инсандык өзгөчөлүктөрү аныкталат.

Негизги сөздөр: окуучу, окуу жетишкендиктери, окутуунун натыйжасы, окуучулардын билимдери, билгичтиктери жана көндүмдөрү, компетенттүүлүк, окуп

үйрөнүүчүлүк, математика предмети, математикалык түшүнүктөр, баалоо, баалоонун принциптери.

Жакыпбекова А.Ж.

магистрант

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

г. Бишкек

aziza.jk@iCloud.com

Торогелдиева А.Э.

магистрант

Таласский осударственный университет

г. Талас

torogeldieva52@mail.ru

Мамбетаитова А.Б.

магистрант

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

г. Бишкек

aiperibakytbekovna@mail.ru

Канатбек кызы Н.

магистрант

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

г. Бишкек

ОЦЕНИВАНИЕ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ УЧАЩИХСЯ ПО МАТЕМАТИКЕ

Аннотация: В данной статье рассматривались важность оцениваний учебных достижений учащихся по математике. С точки зрения педагогики понятие «учебные достижения» используется вместе с понятиями «результаты обучения», «знания, умения и навыки учащихся», «обучаемость» и «грамотность». Достижения учащегося в изучении математического предмета также будут считаться учебным достижением учащегося по математике. На основе анализа исследований ученых выяснено, что смысл достижений учащихся в математике можно определить следующим образом: учебное достижения учащихся в математике - это в результате изучения предмета в которых учащийся овладевшего накопленного опыта, способности, свойства личности, математические знания, умения, математические понятия и их применение в жизни, готовность использовать его в социальных и практических ситуациях.

Оценочная деятельность позволяет учащимся познать окружающий мир, установить с ним надежную и полезную связь. Оценочная деятельность учителя направляется оценивания учебных достижений обучающегося, определению его знаний, умений, навыков, познавательных особенностей и личности.

Ключевые слова: ученик, учебные достижения, результаты обучения, знания, умения и навыки, компетентность, обучаемость, предмет математики, математические понятия, оценивание, принципы оценивания.

Zhakupbekova A.Zh.

Master's student

Kyrgyz State University named after I. Arbaev

Bishkek c.

aziza.jk@iCloud.com

Torogeldieva A.E.

Master's student

Talas State University

Talas c.

torogeldieva52@mail.ru

Mambetaitova A.B.

master's student

Kyrgyz State University named after I. Arbaev

Bishkek c.

aiperibakytbekovna@mail.ru

Kanatbek kyzy N.

master's student

Kyrgyz State University named after I. Arbaev

Bishkek c.

ASSESSING STUDENTS' LEARNING ACHIEVEMENTS IN MATHEMATICS

Abstract: This article examined the importance of assessing students' learning achievements in mathematics. From a pedagogical point of view, the concept of "learning achievements" is used together with the concepts of "learning outcomes", "student knowledge, skills and abilities", "learning ability" and "literacy". Based on the analysis of the research of scientists, it was found that the meaning of students' achievements in mathematics can be defined as follows: the educational achievements of students in mathematics are the result of studying the subject in which the student has mastered the accumulated experience, abilities, personality traits, mathematical knowledge, skills, mathematical concepts and their application in life, the readiness to use it in social and practical situations.

Evaluation activities allow students to learn about the world around them, to establish a reliable and useful connection with it. The teacher's evaluation activities are aimed at assessing the student's educational achievements, determining his knowledge, skills, cognitive characteristics and abilities, and personality traits.

Key words: student, academic achievement, learning outcomes, knowledge, skills and abilities, learning ability, competence, mathematics subject, mathematical concepts, assessment, assessment principles.

Билим берүүнүн сапатын арттыруу, окуучулардын компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу маселелери “окуучулардын окуу жетишкендиктери” түшүнүгүнүн маңызына терең көңүл буруу керектигин тастыктайт.

Окуучулардын окуу жетишкендиктери билим берүүнүн сапатын арттыруунун башкы көрсөткүчү болуп саналат. Илимий адабияттарда «жетишкендик» түшүнүгү инсандын өзүн-өзү актуалдаштыруусу жана өзүн-өзү өркүндөтүүсүнүн курамдык бөлүгү катары мүнөздөлөт [1;2;4;7]. Педагогиканын көз карашынан алып караганда «окуу жетишкендиктери» түшүнүгү «окутуунун натыйжасы», «окуучулардын билимдери, билгичтиктери жана көндүмдөрү»,

«окуп үйрөнгөндүк» жана «окуп үйрөнүүчүлүк», «сабаттуулук» түшүнүктөрү менен биргеликте колдонулат. Математика предметин окуп үйрөнүүдөгү окуучунун жетишкендиктери дагы окуучунун математика боюнча окуу жетишкендиктери, же математикалык даярдыгы болот. Окуучунун окуу жетишкендиктери математика предметин, же анын ичиндеги окуу материалын окуп үйрөнүүнүн жыйынтыгында алынган натыйжа, окуучунун ийгилиги деп аныкталат. Окумуштуулардын пикирлери боюнча окуу жетишкендиктери инсандын мурдагы жетишкендиктерин, өзүн-өзү өнүктүрүп-өркүндөтүүгө болгон умтулуусун ачып көрсөтөт жана анын окуу ишмердүүлүгүндө алдыга өсүшүн билдирет.

Мисалы, төмөнкүдөй математикалык эсепти чыгаруу үчүн окуучунун кандай билимдери билгичтиктери зарыл болоорун аныктайлы.

Дүкөндө 600 кг помидор бар. Дүкөнчү күнүнө 50 кг помидор сатат. Эки күндөн кийин, 3 күндөн, 4 күндөн кийин дүкөндө канча помидор кала турганын аныктагыла.

Бул маселени чыгаруу үчүн окуучуга кандай математикалык билгичтиктер, көндүмдөр жана билимдер керектеле турганын аныктайлы:

- маселенин берилишине, текстине анализ жүргүзүү;
- белгилүү, белгисиздерди аныктоо;
- маселенин моделин түзүү, б.а. формула, же теңдеме түрүнө келтирүү;
- маселенин чыгарылышы боюнча талдоо жүргүзүү;
- окуучунун анализдөө жана синтездөө, жалпылоо билгичтиктерин аныктоо.

Мындан, бул аталган билимдер жана билгичтиктер окуучунун математикалык окуу жетишкендиктери болуп эсептелерин байкоого болот. Окуучунун мисал ишгөөсү, маселелерди аткаруусу аркылуу окуучунун окуу жетишкендиктеринин канчалык деңгээлде калыптанганын аныктаганга болот

В.Мусинанын пикиринде окуу жетишкендиктери – бул окуучулардын өнүгүү процесси, окуу процессиндеги социалдык тажрыйбаны өздөштүрүүсүнүн натыйжасы жана ишмердүүлүктү өз алдынча уюштурууга карата даярдыгы [6, 8-б.].

Г.А.Касимова окуучулардын окуудагы жетишкендиктерин тигил же бул окуу материалын өздөштүрүүнүн жыйынтыгында ээ болгон билимдер, билгичтиктер жана көндүмдөрдүн натыйжасы катары мүнөздөйт [3, 7-б.].

Окумуштуулардын эмгектерин иликтөөнүн натыйжасы көрсөткөндөй, окуу жетишкендиктерин кээ бир изилдөөчүлөр максатка жетүү үчүн билим алуучунун кыймыл-аракетинин процесси катары жана бул ишмердүүлүктүн жыйынтыгында алынган натыйжа катары аныкташат. Ал эми айрым изилдөөчүлөр, окуу жетишкендиктерди окуучунун ийгилиги катары эсептешет. Качан алдыга коюлган окуу максаты аткарылган кездеги окуу ишмердүүлүгүнүн оң натыйжасын, ошондой эле инсандын өзүндө болуп өткөн өзгөрүүлөрдүн субъективдүү окуу жетишкендиктери математикалык окуу жетишкендиктерине дагы тиешелүү.

Адабияттарда окуу жетишкендиктеринин синоними катары «окуп үйрөнгөндүк» жана «окуп үйрөнүүчүлүк» терминдери колдонулат. Окуп үйрөнгөндүк окутуунун жыйынтыгында окуучу ээ болгон билимдерди, билгичтиктерди жана көндүмдөрдү билдирет.

“Окуучулардын окуу жетишкендиктери” түшүнүгү “окутуунун натыйжасы” түшүнүгү катары дагы каралат. Кыргыз Республикасынын жалпы мамлекеттик билим берүү стандартында окутуунун натыйжасы окуучу тигил же бул маселени окуп-үйрөнгөндөн

кийин көрсөткөн конкреттүү билимдер, билгичтиктер жана көндүмдөр катары белгиленет [5,100-б]. Ошондой эле окутуунун натыйжалары окутуу процесси аяктагандан кийин окуучу эмнени билүүгө, түшүнүүгө же аткарууга жөндөмдүү экенин чагылдырган компетенциялардын топтому деп аныкталган [5].

Демек, окутуунун натыйжасы окуучу тарабынан өздөштүрүлгөн билим, билгичтиктер жана көндүмдөр, алардын негизинде калыптанган интеллектуалдык жана чыгармачылык жөндөмдүүлүктөр, социалдык мааниге ээ касиеттер (сапаттар, компетенттүүлүк, таанып-билүүчүлүк өз алдынчалык), курчап турган дүйнө менен эмоционалдык-баалуулуктук мамиле” деп аныктасак болот. Окутуунун натыйжасы өздөштүрүүгө тийиш болгон билимдер, билгичтиктер жана көндүмдөр катары туюнтулат. Башкача айтканда, бул пландаштырылган натыйжа. Окутуу процесси аяктагандан кийин ал ишке ашырылган натыйжа маанисине келет. Бул учурда ал окуу жетишкендиктерге айланат. Предметти окуп-үйрөнүүнүн жыйынтыгында окуучулар жетишкендиктерге ээ болот. Бул – окуучунун окуу жетишкендиктери. Баалоо процесси аркылуу алардын окуу жетишкендиктеринин деңгээли аныкталат. Башкача айтканда окутуунун натыйжасы – бул алдын ала пландалган натыйжа, коюлган талаптар. Ал эми окуу жетишкендиктери – бул ишке ашырылган натыйжа.

Математиканы окутуунун предметтик стандартында, программада жана окуу китептеринде окутуунун натыйжасы билим берүү тилкелери, андан кийин ар бир класс боюнча окуучунун билимине, билгичтиктерине коюлуучу талаптар түрүндө берилген.

Жогорудагылардан окуучулардын математикалык окуу жетишкендиктеринин маани-маңызын төмөнкүдөй аныктасак болот: окуучулардын математикалык окуу жетишкендиктери – бул окуучунун математика предметин окуп үйрөнүүнүн натыйжасында өздөштүргөн социалдык-практикалык жана турмуштук кырдаалдарда колдонууга даяр болгон математикалык билимдери, билгичтиктери, математикалык түшүнүктөрү жана математиканы турмушта колдонууга карата топтогон тажрыйбалары, жөндөмдүүлүктөрү, инсандык сапаттары.

Баалоо ишмердүүлүгү – бул адамдын ишмердүүлүгүнүн өзгөчө формасы, ал адамдын ишмердүүлүгү менен кошо жаралган жана анын маанилүү мүнөздөмөлөрү болуп эсептелет. Баалоо ишмердүүлүгү адамды курчап турган дүйнөнү таанып билүүгө, аны менен ишенимдүү жана пайдалуу байланыш түзүүгө мүмкүндүк берет.

Бул ишмердүүлүктүн компоненттери катары сынчыл ой жүгүртүүгө негизделген аракеттер эсептелет.

А.Г.Доманов педагогикалык баалоонун эки деңгээлин бөлүп көрсөткөн. Биринчиси, педагогикалык баалоо – бул бир бүтүндүү педагогикалык система. Экинчиси, педагогикалык баалоочу иш аракеттер баалоо ишмердүүлүгүнүн компоненти, мында баалоочу иш аракеттер – баалоочу предмет менен баалоочу ой толгоолордун ортосундагы салыштыруу катары каралат [2, 11-б].

Демек баалоочу аракеттер төмөнкүдөй компоненттерди камтыйт:

- баалоо аркылуу таасир этүүнү пландаштыруу;
- баалоонун чечимдерин кабыл алуу;
- өзүнүн баалоочу ишмердүүлүгүн баалоо.

Мугалимдин баалоочу ишмердүүлүгү окуучунун курчап турган кубулушгун, аны менен кошо анын өзүнүн баалуулугун аныктоого багытталат. Баалоочу ишмердүүлүк башка ишмердүүлүктөн айырмаланат жана руханий мааниге ээ, мында жалпы адамзаттын баалуулугуна багытталгандыгы жана баалоочу ишмердүүлүктүн маңызы чагылдырылат.

Окуучунун окуу жетишкендиктерин баалоонун критерийлеринин негизи болуп окутуунун күтүлүүчү натыйжаларынын жыйынтыктарынын максаты эсептелинет. Мындай баалоонун критерийлерин колдонуу бардык окуу процессинин катышуучуларына баалоону ачык жана түшүнүктүү жүргүзүүгө мүмкүндүк берет [7,134-б].

Мугалимдин баалоочу ишмердүүлүгү – бул окуучунун окуу жетишкендиктерин баалоого арналат. Мында окуучунун билими, билгичтиги, көндүмү, таанып билүү өзгөчөлүктөрү жана жөндөмдүүлүктөрү, инсандык өзгөчөлүктөрү аныкталат.

Байкоо, маектешүү аркылуу баалоо жана кайтарым байланыш. Байкоо жүргүзүүдө мугалим окуу процессинде мектепте жана мектептен тышкаркы мезгилде окуучуларга байкоо жүргүзүү менен көптөгөн маалыматтарды топтой алат. Байкоо жүргүзүү менен окуучулардын көндүмдөрүнө баа берүүгө жана көндүмдөргө тиешелүү болгон иштерин баалоого мүмкүндүк берет. Окуу процессинде байкоо жүргүзүү баалоонун усулу катары баа коюу менен төмөнкү учурда колдонулушу мүмкүн: оозеки жооп берүүдө, оозеки презентацияда; ролдук оюндарда; жуп менен жана топто ишгөөдө; практикалык, лабораториялык иштерди аткарууда ж.б.

• **Өзүн-өзү жана бири-бирин баалоо.** Баалоо ишмердүүлүгүнүн негизги талаптарынын бири болуп окуучунун өзүнүн окуудагы жетишкендиктерин баалай билүүсүн калыптандыруу. Мындай максатка жетиш үчүн окуучулардын өзүн-өзү баалоо жана бири-бирин баалоо ыкмасы колдонулат. Мында, окуучулар өзүнүн ишмердүүлүгүнө талдоо жүргүзүүгө жана баалоого, өзүн-өзү жана бири-бирин баалоо ыкмасында баалоонун критерийлерине таянат (окуучулар бири-биринин иштерин баалоонун критерийлери белгиленгенден кийин гана баалай алышат). Сабактын материалын түшүнгөн/түшүнбөгөнүн аныктоо мүмкүнчүлүгүнө ээ болуу үчүн окуучулардын өзүн-өзү баалоо көндүмдөрү болушу керек. Төмөнкүдөй суроолорду чечүү максатталат:

- 1) жаңы түшүнүктү өздөштүрүүдөгү эң жакшы учурлар;
- 2) жаңы түшүнүктү өздөштүрүүдөгү эң жаман учурлар;
- 3) сабак учурунда эмнелерди үйрөндүм?
- 4) эмнелер жакты?
- 5) эмнелер жаккан жок?
- 6) тиешелүү түшүнүктү толук өздөштүрүүгө эмне жетишсиз болуп калды?

К.М.Торогельдиева төмөндөгүдөй деп белгилейт: “окуучунун билимин баалоо – программанын суроолору боюнча окуучу эмне билерин, анын окутуунун ушул учуруна карата эмне билиши керектигинин катышынын аныкталышы [7. 135-б].

Окуучулардын математикалык окуу жетишкендиктерин баалоонун негизги маселелеринен болуп анын жетектөөчү жоболору катары принциптери, аткаруучу функциялары эсептелинет.

Баалоонун принциптери деп окутуунун мыйзам ченемдүүлүгүнөн келип чыккан, баалоо ишмердүүлүгүн уюштурууда жетекчиликке алына турган жоболор деп айтылат [4, 15-б.]. Окутуу процессинде принциптер – педагогикалык процесстин мазмунун, формасын, методдорун, каражаттарын жана өз ара аракеттенүүнүн мүнөзүн аныктоочу жоболор, талаптардын системасы, процессти уюштуруудагы жана жүргүзүүдөгү жетектөөчү идея. Баалоонун негизги принциптери деп төмөндөгүдөрдү эсептейбиз: объективдүүлүк, системалуулук, ар тараптуулук, жекелештирүү жана тарбиялоочулук.

Объективдүүлүк принциби окуучунун математикалык даярдыгын баалоодо субъективдүүлүккө жол бербөө аракетин көздөйт. Объективдүү болушу үчүн баалоо мугалимден көз каранды эмес болушу. Ал үчүн баалоонун критерийлери, көрсөткүчтөрү, каражаттары иштелип чыгышы керек.

Баалоонун негиздүүлүгү коюлган баанын туура аргументтелишин шарттайт. Эсепти чыгарууда окуучу кандай эрежелерди, формулаларды колдонгону аргументтелип, эсептин чыгарылышы критерийлерлерге салыштырылуусу керек.

Системалуулук принциби математиканы окутуунун баштапкы этабынан акырына чейин баалоону системалуу уюштуруп туруу. Математикалык түшүнүктөрдү өздөштүрүү удаалаштыкты талап кылат, ар бир түшүнүк мурунку түшүнүк менен байланышта. Математикалык түшүнүктөрдүн калыптанышын баалоо дагы удаалаштыкта, системалуу түрдө уюштурулуп турушу зарыл.

Баалоонун ар тараптуулук принцибинде окуучунун математикалык билими ар тараптуу текшерилиши керек. Анткени математикалык билимдин сапаты ар түрдүү (билимдин көлөмү, тереңдиги, ийкемдүүлүгү ж.б.). Баалоонун жыйынтыгында окуучулардын ээ болгон билимдери, билгичтик менен көндүмдөрү аныкталат, аны менен кошо өздөштүрүлгөн билимдердин сапаты аныкталат. Булардын бардыгы математикалык түшүнүктөрдүн сапаттуулугун аныктоого жардам берет. Демек, баалоо окуучунун математикалык даярдыгын ар тараптуу иликтейт.

Баалоонун жекеleşтирүү принцибинде математика боюнча окуучу эмнелерди билери, анын билим деңгээли кандай экендиги, окутуу процессинде ар бир окуучунун кайсы математикалык эрежелерди, формулаларды өздөштүрө албаганы, анын себеби эмнеде экени, билими боюнча кемчилдигин жоюу үчүн эмне кылуу керек экендиги аныкталат.

Принциптерди жетекчиликке алуу менен педагогикалык баалоо кандайдыр бир функцияларды аткарат. Педагогикалык баалоонун функциясы – бул анын ролу жана аткаруучу милдети, ал окутуу процессинин ар бир этабында баалоонун тийгизүүчү таасирин аныктайт.

Баалоонун төмөндөгүдөй функциялары белгиленген [7,136-б].

Окутуучу функция кабыл алынган математикалык билим, билгичтик жана көндүмдөрдү ийгиликтүү калыптандыруу милдетин аткарат. Математиканы өздөштүрүү учурунда түшүнүктөр туура калыптанып жатканын билүү жана окуучуга өз учурунда жардам берүү маанилүү. Окуу материалын, математикалык билимдерин практикада колдонуусун баалоо аркылуу окуучунун билимин толук калыптандырууга шарт түзүлөт. Баалоону уюштуруу аркылуу окуучуларга жардам көрсөтүлөт, анын математикалык билими менен билгичтиги бекемделет, билгичтиги көндүмгө айланат.

Тарбиялоочу функция окутуунун математикалык түшүнүктөрүн өздөштүрүүдө так болуусун, сынчыл ойломун, аткарылган ар бир математикалык эрежелердин тууралыгын улам текшерип туруу билгичтиктерин тарбиялоого багытталат. Математикалык билимдерди баалоонун чыныгы эң чоң тарбиялык ролу бар. Баалоо билим алууга болгон окуучунун мүнөзүн тарбиялайт, анын окууга карата милдеттүүлүгүн жогорулатат. Бул функция окуучуну өзүнүн кыймыл аракетин адекваттуу кабылдаганга шарттап, окуу убактысын туура уюштурганга үйрөтөт.

Текшерүүчү функциясында окуучулардын математикалык даярдык деңгээлине дайыма көзөмөлдүк кылууну билдирет. Бардык учурда баалоо – белгилүү болгон азыркы

абал менен мурдагы коюлган максатты салыштыруу үчүн уюштурулат. мугалим окуучунун ийгиликтери менен кемчиликтерин аныктайт. Ошого карата иш аракеттер жүргүзүлөт.

Стимулдоо функциясы окуучунун жетишкен ийгилигин белгилөө менен анын окуу эмгегине түрткү берүүдө турат. Ал окуучунун инсан болуп өсүшүнө, өзүн-өзү баалоосуна мотив болуп берет. Мында окуучу менен мугалимдин ортосундагы мамиле системалуу мүнөзгө ээ болот. Бул функция оң мотивдерди, чыгармачыл атмосфераны түзүүгө жана окуучуларды активдештирүүгө стимул берет. Алынган жыйынтыктар кемчилдиктерди жоюуга шарт түзөт.

Өнүктүрүүчү функция эң маанилүү функциялардын бири деп айтылат. Бул функция математиканы өздөштүрүү менен катар окуучулардын интеллектуалдык өсүшүн шарттоо менен, анын көңүл коюусун, акыл эсин, ой-жүгүртүүсүн, окуу-таанып билүү ишмердигин өнүктүрүүгө жардам берет.

Принциптер жана функциялар педагогикалык баалоону илимий негизде уюштурууга жол көрсөтөт. Бул жоболорду, милдеттерди эсепке алуу менен баалоо процессин туура уюштуруу зарыл, демек, алдын ала пландаштырылган натыйжа менен алынган натыйжанын, же болбосо окуу жетишкендиги менен дал келүүнүн даражасын так аныктоого жетишүү зарыл. Бул иш аракеттер азыркы учурда өзгөчө маанилүү, себеби, жогоруда айтылгандай, эл аралык изилдөөлөр, өлкөбүздө кабыл алынган нормативдүү документтер баалоонун маанилүүлүгүн баса белгилеп турушат. Мындан тышкары, үзгүлтүксүз билим берүүнүн шартында, “өмүр бою билим алуу” концепциясынын алкагында окуучунун өзүн-өзү билим алуусу, өзүн-өзү баалоосу алдыңкы планга чыгат. Окутуу процессинде окуучу дагы баалоого катышуусу керек, демек, мугалим менен катар окуучу дагы өзүнүн окуу жетишкендиктерин баалоого активдүү катышуусу зарыл. Рефлексия аркылуу адам өзүнүн аң сезимин таанып билет жана анализдейт, өзүнүн ишмердүүлүгүнө талдоо жүргүзөт.

Жогорудагылардын негизинде төмөндөгү маселелерге көңүл буруу зарылдыгын белгилейбиз.

1. Натыйжаны баалоодон процессти баалоого негизги акцент коюлуусу зарыл. Мында төмөндөгүлөргө көңүл буруу: окуучу кайсыл түшүнүктөрдү жакшы өздөштүрүп жатат; эмнеден окуучу жетише албай жатат; окуучуга өз учурунда жардам берүү маанилүү.

2. Билимди баалоодон компетенттүүлүктү баалоого өтүү зарыл. Азыркы талапка ылайык, окуучунун математикадан алган билими эмес, аны кантип колдоно алары маанилүү. Проблеманы чечүүдө математиканы кандайча колдоно аларын баалоого көбүрөөк көңүл буруу зарыл.

3. Баалоонун ар кандай ыкмаларын колдонуу. Окуучунун окуу жетишкендиктерин баалоонун жаңыча ыкмаларынан болгон чыгармачыл, проекттик тапшырмалар, кейс-технология, портфолио, презентациялар, топтук иштер басымдуу колдонулушу зарыл.

4. Окуучунун окуу жетишкендиктерин критерийлердин негизинде баалоо. Окуучулар дагы баалоонун критерийлери менен тааныш болуусу зарыл. Алар аркылуу окуучулар өзүн-өзү жана бири-бирин баалай алышат.

5. Баалоого окуучуларды катыштыруу маанилүү. Анткени, биргелешип иштелип чыккан критерийлер баалоонун субъективдүүлүгүн жоюуга мүмкүндүк берет.

Колдонулган адабияттар

1. Бекбоев И.Б. Инсанга багыттап окутуу технологиясынын теориялык жана практикалык маселелери [Текст] / И.Б. Бекбоев. – Бишкек: Педагогика, 2003 – 332 б.

2. Доманов А.Г. Индивидуальные особенности оценочной деятельности педагога [Текст]: автореф.... канд. пед. наук: 13.00.01 / А.Г. Доманов. – СПб., 1991. – 24с
3. Касымова Г.А. Келечектеги башгалгыч мектеп мугалимдеринин окуучулардын окуу жетишкендиктерин баалоо компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттары [Текст]: Пед. илимд. канд. ... дисс. автореф.: 13.00.01 / Г.А. Касымова. – Бишкек, 2014. – 22 б.
4. Калдыбаев С.К. Кыргыз Республикасында педагогикалык баалоонун өнүгүшүнө таасир тийгизген факторлор [Текст] / С.К.Калдыбаев, В.Т.Исакова, Г.А.Эсеналиева // Alato Academic Studies. – Бишкек, 2018. – № 2. – 14-21 бб.
5. Кыргыз Республикасында жалпы орто билимдин мамлекеттик билим берүү стандарты [Текст] / – Бишкек, 2015. – 93-110 бб.
6. Мусина В.Е. Педагогический мониторинг учебных достижений школьников в деятельности учителя [Текст]: Автореф. дис ... канд. пед. наук / В.Е. Мусина. – Белгород, 2009. – 19 с.
7. Торогельдиева К.М. Математиканы окутуу теориясы жана методикасы (I бөлүк). / К.М.Торогельдиева. – Бишкек, 2014. – 272с.

Рецензент: педагогика илимдеринин кандидаты, доцент Сагыналиева Н.К.